

N:o 21.

Af Herr **Ekström**: *Om anslag till uppförande af en ny byggnad för Karolinska mediko-kirurgiska institutet.*

Bland de anstalter för den högre vetenskapliga undervisningen, som här i landet af staten underhållas, äro de medicinska undervisningsverken, ej mindre i afseende å praktisk betydelse för så väl det allmänna som den enskilde, än med afseende på nationens deltagande i mensklighetens kulturarbete, onekligen bland de allra viktigaste, och det är derföre en statsmakternas ofafvisliga pligt att tillse, det dessa läroverk, beträffande så väl lärarekrafter som materiel och lokaler för undervisningen och den vetenskapliga forskningen, blifva så försedda, att de kunna motsvara den nutida läkarevetenskapens fordringar.

Dessa fordringar måste tydligen, i jembredd med vetenskapens, synnerligen under den sista tiden, så storartade utveckling, som haft till följd dess utgrening i allt flera skilda forskningsfält, med olika föremål och metoder, samt det alltjemt tilltagande antalet lärjungar, blifva icke blott större, utan äfven vida mera olikartade, än hvad under den förflutna tiden varit fallet. En nödvändig följd häraf är ock, att anstalter, som för en längre tid tillbaka kunnat nödtorfteligen motsvara vetenskapens och undervisningens kraf, under årens lopp blifvit icke blott otillräckliga och bristfälliga, utan äfven alldeles olämpliga för sina ändamål. Ett sådant förhållande har redan länge egt rum med en del af de inrättningar, som tillhöra det stora här i hufvudstaden befintliga medicinska läroverket, Karolinska mediko-kirurgiska institutet; och det är derföre alldeles nödvändigt, att medel med det första beredas för afhjelpande af de antyddas bristerna, hvilka naturligtvis måste i hög grad verka hämmande på institutets verksamhet såsom anstalt för undervisning och vetenskaplig forskning.

Visserligen finnas uti den under åren 1865—1867 vid institutet uppförda nya byggnad tillräckliga och fullt lämpliga lokaler för det kemiska laboratoriet äfvensom för den patologisk-anatomiska anstalten, men deremot äro de lägenheter, som begagnas till anatomisal, föreläsningssal för normal anatomi, till förvarande af de anatomiska samlingarne samt till fysiologiskt laboratorium och föreläsningssal, hvilka lägenheter äro inrymde uti två på institutets tomt liggande gamla byggnader, högst bristfälliga och otillräckliga; och för undervisningen i histologi, med dermed i samband stående praktiska öfningar med mikroskopet, äfvensom för undervisningen i helsovårdslära och farmakologi, med dertill hörande samlingar, finnas icke *några* särskilda lokaler.

Frågan om uppförande af en ny byggnad vid institutet, för undervisningen i nyss nämnda ämnen, har redan år 1878 varit föremål för Riksdagens behandling, med anledning af Kongl. Maj:ts då till Riksdagen aflåtna nådiga proposition om beviljande af medel för ifrågavarande ändamål. Af berörda nådiga proposition, bilagan N:o 7, punkten 44, framgår:

att den gamla byggnad, som inrymmer institutets anatomisal och anatomiska auditorium, jemlikt hvad instrumentet vid en på Kongl. Öfverintendentsembetetets föranstaltande den 30 September 1872 hållen besigtning innefattar, redan då befunnits genom svåra sättningar i den äldre delens bjelklag, skiljoväggar och eldstäder m. m., äfvensom svåra sättningar och skjutningar af yttermurarne och vindsbjelklaget i den nyare delen af byggnaden så bristfällig, att besigtningssmännen, med fäst afseende derjemte på dess obeqvåma inredning och vanprydliga utseende, ansett kostnaden för en grundlig reparation och ombyggnad af vissa delar icke vara med god hushållning förenlig, samt i anledning deraf föreslagit, att huset måtte endast nödortfigt underhållas, intill dess medel kunde anskaffas för en ny ändamålsenligare byggnad. Förhållandena hade under den sedermera förflutna tidan icke förbättrats, utan hade husets förfallande fortgått, så att vissa ställen af anatomisalen icke kunde till dissektionsplatser användas; någon jemn och för långvarigt vistande derinom lämpad temperatur kunde icke hållas uppe, och verklig fara förefunnes, att någon del af huset när som helst kunde instörta, hvartill komme, att husets inredning vore i hög grad bristfällig och obeqvåm; att åtskilliga af de för en sådan anstalt alldeles nödvändiga lokaler saknades, och att så väl anatomisalen som auditorium samt det lilla för lärarne gemensamma arbetsrummet vore så osunda, att man, i synnerhet i det sistnämnda, ej utan fara för helsan kunde vistas någon längre tid;

att den på östra delen af institutets tomt belägna så kallade museibyggnaden, uti hvilken, förutom det anatomiska museet, äfven den fysiologiska anstalten för närvarande är inrymd, vid å densamma likaledes af Kongl. Öfverintendentsembetet den 18 September 1877 anställd besigtning befunnits i det bristfälliga och olämpliga skick, att besigtningmännen uti samma dag afgifvet utlåtande förklarar sig anse någon förändrad inredning, till- eller påbyggnad der icke böra ifrågakomma, samt att, då byggnaden i det skick, hvori den då befans, — och hvori den ännu befinner sig — vore olämplig och otillräcklig, samt bästa platsen för uppförande af en ny byggnad vore å östra delen af institutets tomt, der den förra nu befinner sig, densamma borde nedrifvas;

att, oaktadt det ifrågavarande huset tid efter annan blifvit repareradt, den för det anatomiska museet upplåtna lokal är så kall och fuktig, att den knappt kan uppvärmas, i följd hvaraf de derstädes förvarade preparaten taga skada, samt att de vindsrum, som i samma hus anordnats för den fysiologiska anstalten, i anseende till sin ringa höjd och ogynsamma belysning, i hög grad försvåra och understundom omöjliggöra utförandet derstädes af experimental-fysiologiska undersökningar och demonstrationer;

att institutets lärarekollegium på grund af allt detta föreslagit, att båda de nu omnämnda, högst bristfälliga byggnaderna skulle nedrifvas, och att i stället på den sistnämndas plats å östra delen af tomt, enligt af e. o. arkitekten F. G. A. Dahl uppgjorda ritningar, skulle uppföras en ny, större byggnad, med långsidan sträckande sig utefter Mälarens strand och med norra gafveln åt Handverkaregatan, hvilken byggnad skulle komma att lemna tillräckliga och lämpliga lokaler ej allenast för den anatomiska och den fysiologiska anstalten med tillhörande samlingar, utan äfven för undervisningen i histologi, helsövärdslära och farmakologi, slutande det för denna byggnad af arkitekten Dahl uppgjorda kostnadsförslaget å en summa af 360,000 kronor, derifrån likväl 5,000 kronor, hvartill värdet af materialerna i den gamla museibyggnaden, efter rifningskostnadens betäckande, uppskattats, skulle afdragas;

att institutets kansler, efter det han genom besök på stället öfvertygat sig om den nuvarande anatomibyggnadens nästan fullständiga förfall och det trängande behovet af en ny sådan, med för undervisningen tjenliga och tillräckligt rymliga lokaler, hos Kongl. Maj:t förordat det af lärarekollegiet framställda förslaget; samt

att Kongl. Öfverintendentsembetet förklarar sig icke hafva något att anmärka mot ritningarne och kostnadsförslaget till den nya

byggnaden och ej heller mot platsen, der den skulle komma att uppföras.

Vid underdånig föredragning af detta ärende yttrade då varande chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, bland annat, följande:

»Den summa, som för ifrågavarande ändamål blifvit begärd, kan visserligen synas stor; men då man tager i betraktande, att det skick, hvaruti den så kallade museibyggnaden befinner sig, säkerligen kommer att inom ganska kort tid göra en total ombyggnad jemväl af detta hus nödig; synes det mig på det hela lönlösa till besparing för statsverket att icke nu inskränka sig till den utgift, som för ögonblicket förefaller mest trängande, eller den som afser beredande af nya lokaler för den anatomiska och histologiska undervisningen, enär man derigenom äfventyrar att inom kort nödgas från ny grund och följaktligen med ökad kostnad uppföra en särskild byggnad för öfriga af lärarekollegiet nu omförmälda ändamål. Då äfven kostnaden för lös inredning inberäknats i det upprättade kostnadsförslaget, torde den siffra, hvarå detta slutar, icke skäligen kunna anses för hög i förhållande till det byggnadsarbete, som skall åstadkommas. Jag hemställer alltså, att Eders Kongl. Maj:t täckes föreslå Riksdagen att, till uppförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de ingifna ritningarne, af ny byggnad för Karolinska institutets anatomiska, histologiska och fysiologiska institutioner samt farmakologiska samlingar, bevilja ett anslag af 355,000 kronor och deraf anvisa 120,000 kronor att utgå under år 1879».

Den i öfverensstämmelse med detta tillstyrkande aflåtna nådiga proposition vann dock ej Riksdagens bifall, utan godkändes Stats-Utskottets i anledning deraf afgifna utlåtande, deruti Utskottet yttrade, att den i ämnet förebragta utredning icke syntes Utskottet ådagalägga, att de ifrågasatta byggnadsarbetena vore af så trängande behof påkallade, att dermed ej skulle kunna utan olägenhet för det närvarande anstå, hvartill komme att statsverket i och för byggnader för vetenskapliga ändamål redan iklädt sig för den närmaste framtiden högst betydliga uppoffringar.

Sedermera har institutets kansler hos Kongl. Maj:t understödt institutets förnyade framställningar angående behofvet af omförmälda byggnadsarbetens företagande; men någon proposition om beviljande af det härtill erforderliga anslag har icke blifvit af Kongl. Maj:t till Riksdagen aflåten.

Enligt den af Stockholms stadsfullmäktige antagna plan för gaturegleringen å Kungsholmen skulle en mindre del af Karolinska institutets tomt utefter Handtverkaregatan komma att till gata utläggas;

och då den föreslagna nya byggnaden vid institutet skulle komma att med sin norra ända sträcka sig in på denna till afsöndring föreslagna tomtedel, så har institutets lärarekollegium, för den händelse att den uppgjorda gaturegleringsplanen skulle varda af Kongl. Maj:t fastställd, och på det att derigenom ej något hinder för byggnadens uppförande måtte uppstå, vid sin senaste framställning i föreliggande fråga fogat nya, af arkitekten Dahl uppgjorda ritningar och kostnadsförslag, utvisande att, med någon förändring i formen af byggnaden, denna kan å tomten uppföras, äfven om den till afsöndring ifrågasatta delen skulle komma att derifrån afskiljas. Till följd deraf att så väl arbetslöner som prisen på byggnadsmaterialier sedan år 1877, då det första kostnadsförslaget för byggnaden uppgjordes, betydligt fallit, slutar ock det senast uppgjorda kostnadsförslaget, vare sig att byggnaden må komma att uppföras efter den ena eller den andra af de alternativa ritningarne, å en summa af endast 315,000 kronor, mot 355,000 kronor enligt det förra förslaget.

De förhållanden, som nu blifvit framställda, torde befinnas innebära till fyllest talande skäl för det trängande behofvet af en ny byggnad vid Karolinska institutet, för att derstädes bereda tjenliga lokaler för åtskilliga af de med institutets verksamhet förbundna anstalter. Att under sådana förhållanden är från år uppskjuta afhjelpandet af de befintliga bristerna, kan icke annat än lända den medicinska undervisningen till stor skada, i synnerhet som Karolinska institutet, hvilket, utom det att detsamma, i likhet med de medicinska fakulteterna vid universiteten, meddelar fullständig medicinsk undervisning, derjemte har att ombesörja den vida öfvervägande delen af de blifvande läkarnes praktiska utbildning, nu sett sitt lärjungeantal så ökas, att detta under sist förflutna läseår (1879—1880) uppgick till 217, af hvilka voro inskrifne 57 till begagnande af undervisningen å anatomisalen och åhörande af föreläsningarne i anatomi, 26 till åhörande af föreläsningarne i histologi och deltagande i de histologiska öfningarne, samt 40 till åhörande af föreläsningarne i fysiologi. Med fog torde ock kunna sägas, att det näppeligen kan vara med statens värdighet eller sanna fördel öfverensstämmande, att, såsom förhållandet är med anatomibyggnaden vid institutet, lokaler, afsedda för vetenskaplig undervisning och forskning, under årtal få befinna sig i sådant skick, att desamma icke kunna, utan blygsel, förevisas den besökande främlingen; och de lärare, som der skola meddela undervisning, måste helt naturligt känna sin arbetskraft förlamad, särskildt med afseende på den för en fullgod lärareförmågas bibehållande så oundgängliga egna vetenskapliga forskningen, likasom de ock med hänsyn till sin helsa löpa icke ringa faror.

På grund af hvad ofvan anförts får jag vördsamt föreslå,

att till uppförande vid Karolinska institutet af en ny byggnad, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med endera af de utaf arkitekten Dahl uppgjorda alternativa ritningar, i ändamål att i denna byggnad bereda tjenliga lokaler för institutets anatomiska, histologiska, fysiologiska, hygieniska samt farmakologiska institutioner och samlingar, Riksdagen må bevilja ett anslag af tre hundra femton tusen kronor, samt att deraf måtte för år 1882 anvisas ett hundra tusen kronor.

Om remiss till Stats-Utskottet, dit de till ärendet hörande ritningar och öfriga handlingar skola aflemnas, anhålles vördsamt.

Stockholm den 23 Januari 1881.

C. Ekström.

N:o 22.

Af Herr **von Koch**: *Om förändrad lagstiftning angående vilkoren för bränvins tillverkning och försäljning.*

Efter min ankomst till Riksdagen har jag icke blifvit förvissad derom, att till och med i år icke underlättes af Regeringen — åtgöra något till rättande af våra orättvisa författningar *angående tillverkning och försäljning af bränvin*. Den nyss bildade nya statsrådspersonalen vore ock obehörigt lägga underlåtenhet häraf till last. Jag tror att den skall vara mera tillmötesgående än dess företrädare för en